

Nr 359.

Av herr **Wahlund m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 26 juli 1947 (nr 530) om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 36 föreslås, att särskilt barnbidrag enligt 1947 års lag om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn generellt skall fastställas för alla de kategorier av barn, som omfattas av lagen, till högst 600 kronor om året. En sådan förbättring av ifrågavarande bidrag anser vi vara i hög grad önskvärd. I samband härmed finner vi det emellertid vara anledning att påtala de ekonomiska svårigheter, som ofta drabbar änklingar med barn, vilken kategori är undantagen från här avsedda förmåner. Denna fråga har tidigare uppmärksamrats av riksdagen, som år 1948 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhöll om utredning angående sådan ändring av lagen av den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag, att änklings barn i bidragshänseende blir likställda med änkors.

Inom den sociala lagstiftningen finnes en tydlig tendens att åstadkomma fullständig jämställdhet mellan man och kvinna. Men inom barnpensioneringen och i fråga om dennas fortsättning, de särskilda barnbidragen, har bidragsgivningen begränsats till änkor med barn. En dylik åtskillnad mellan änkor och änklingar ger prägeln av en nedvärdering av hustruns insatser som husmor eller förvärvsarbetande och kan redan av allmänt principiella skäl men även av psykologiska skäl ej anses rimlig.

Socialvårdskommittén avvisade tanken på särskilda bidrag till änklings barn och anförde härom bl. a. följande: "Vid denna gränsdragning måste man utgå från att de gifta männen i regel ha förvärvsarbete, de gifta kvinnorna ej, och att sålunda familjerna i allmänhet leva på mannens arbetsinkomst. Om man hänförde fall, där mannens arbetsinkomst icke är tillräcklig för familjens försörjning, under lagen om barnbidrag, skulle denna helt ändra karaktär. I dylika fall bör hjälpen som hittills utgå efter individuell behovsprövning." Man hänvisar alltså i fall av behov änklings barn till fattigvården. Någon jämlikhet mellan änklings och änkors barn synes alltså ej ha eftersträfvats.

I detta sammanhang finner vi det vara anledning att erinra om vad 1934

års barnpensioneringssakkunniga anförde beträffande här avsedda förhållanden: "Obestridligt är att makans och moderns bortgång ofta medför ekonomiska svårigheter för mannen och barnen, icke blott då hon i livstiden genom förvärvsarbete lämnat tillskott till det gemensamma hushållet, utan även då hennes arbete varit förlagt uteslutande till hemmet. Särskilt värdefullt är givetvis hustruns arbete i hemmet under barnens första uppväxtår."

Det kan inte gärna hävdas, att det vid en viss familjeinkomst skulle innebära en större katastrof för barnen om fadern dör än om modern dör. Givetvis kan nödsituationen variera, men den varierar säkerligen kraftigare med familjeekonomien än med det förhållandet, om barnen är en änklings eller en änkas barn. Man kan t. o. m. konstatera, att änklings barn är sämre ställda än änkers, sedan man tagit hänsyn till familjeinkomsten, såsom man gör beträffande de särskilda barnbidragen. Som exempel kan tagas två familjer vid en årsinkomst av 2 000 kronor, en där mannen dött, en där hustrun dött. I den familj, där mannen dött, är i de flesta fall de 2 000 kronorna icke änkans arbetsinkomst. I den familj, där hustrun dött, får man räkna med att änklungen får arbeta för de 2 000 kronorna. Änkan har 2 000 kronor plus värdet av det arbete hon kan nedlägga i hemmet. Änklungen har 2 000 kronor och måste betala för hemhjälp. Vid nuvarande kostnader för och brist på hemhjälp är det förenat med stora svårigheter för en änkeman med små inkomster att anställa nödig hjälp i hushållet och för barnen. Änkan, som sålunda har det bättre, skall enligt den nu föreliggande propositionen få behovsprövade särskilda barnbidrag. Änklungen, som har det ekonomiskt sämre, får inga särskilda barnbidrag. Att vid samma inkomst sålunda sätta änklungarna i en sämre situation än änkers måste betecknas som orimligt.

Man kan kanske finna en möjlig förklaring till att man i fråga om de särskilda barnbidragen undantagit änklings barn i det icke relevanta förhållandet, att änkers barn i allmänhet har det ekonomiskt sämre ställt än änklings barn. Detta faktum innebär emellertid endast, att kostnaderna för särskilda barnbidrag till änklings barn kommer att ställa sig avsevärt lägre än kostnaderna för dylika bidrag till änkers barn. Det bör här framhållas, att utgifterna för genomförande av särskilda barnbidrag till änklings barn till mycket stor del kommer att kompenseras genom en avlastning av fattigvårdens kostnader, då ju nämnda bidrag genom inkomstgraderingen reserveras för de lägsta inkomstskikten.

Frågarvarande spörsmål har, såsom ovan påtalats, tidigare varit föremål för riksdagens behandling, då frågan år 1948 upptogs i motioner (I:123 och II:320). Andra särskilda utskottet uttalade i sitt utlåtande (nr 23) över motionerna, att skillnaden mellan änkers och änklings

barn med avseende å rätt till särskilda barnbidrag rent principiellt måste vara felaktig och även sakligt torde vara svår att försvara. I enlighet med utskottets hemställan beslöt riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 178) anhålla om utredning av ifrågavarande spörsmål. Utredningen uppdrogs åt den 1948 tillsatta änkepensioneringskommittén, som under 1952 avgav sitt betänkande (SOU 1952:36). Änkepensioneringskommittén har i huvudsak anslutit sig till socialvårdskommitténs motivering och kan knappast sägas ha tillfört frågan något nytt väsentligt utredningsmaterial.

Förslag till de författningsändringar, vilka är erforderliga för att utsträcka de särskilda barnbidragen till att gälla även för änklings barn, torde emellertid enligt vår uppfattning utan större svårigheter kunna utarbetas under utskottsbehandlingen. Härvid torde man i huvudsak kunna följa en författningstext, som inom socialvårdskommittén (SOU 1947:21) reservationsvis utarbetats av herr Karl J. Höjer.

Under hänvisning till vad som ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 36 måtte besluta, att lagen om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn m. fl. måtte få vidgad tillämpning i så måtto, att den kommer att omfatta även änklings barn, samt att hithörande anslag måtte höjas i erforderlig utsträckning.

Stockholm den 11 februari 1953.

S. G. W. Wahlund.

Nils Theodor Larsson
i Hammarby.

Ivar Nilzon.

Fritiof Karlsson.